

Ks. Janusz Lemański, *Pięcioksiąg dzisiaj*, „Studia Biblica” 4, *Verbum* Instytut Teologii Biblijnej, Kielce 2002, s. 324.

W wydawanej w kieleckim Instytucie Teologii Biblijnej *Verbum* serii wydawniczej „Studia Biblica” pojawiła się na początku roku 2003 pozycja ks. dra Janusza Lemańskiego, *Pięcioksiąg dzisiaj*.

Temat publikacji zdaje się być bardzo wymagający, zarówno pod względem zakresu badań, jak i postulatu relacji dotyczącej najnowszych badań literackich i teologicznych nad *Pięcioksięgiem*. Podstawą publikacji są przygotowane przez autora wykłady z zagadnień *Pięcioksięgu* prowadzone w Wyższym Seminarium Duchownym w Koszalinie. Autor skromnie przemilcza, iż pod względem przedstawionej bibliografii oraz poziomu erudycji wykazanej w publikacji owoc jego pracy znacznie przewyższa zwykłe podręczniki dla studentów teologii. Należy wspomnieć, że ks. dr J. Lemański, absolwent cyklu licencjackiego Papieskiego Instytutu Biblijnego oraz Papieskiego Uniwersytetu Gregoriańskiego w Rzymie jest uczniem wybitnego biblisty Stephena Pisano. Wszyscy, którym dane było studiować razem z ks. Lemańskim, mogli poznać, oprócz wielu jego zalet, jego zacięcie w pracy naukowej oraz powiększaną ze szczególną pieczołowitością bibliografię literatury naukowej. Dopiero po tym wstępie staje się oczywiste, dlaczego autor z tak wielką łatwością operuje w morzu wielojęzycznej literatury fachowej dotyczącej *Pięcioksięgu*, natomiast na wstępie swojej publikacji umieszcza 44 strony bibliografii zawierającej w olbrzymiej większości najnowsze publikacje o charakterze ogólnościowym. Dodatkowo, podobnie jak w dobrej klasy komentarzach biblijnych, każdy z rozdziałów rozpoczyna się prezentacją wybranej literatury obco- i polskojęzycznej służącej pogłębieniu prezentowanego tematu.

Publikacja ks. Lemańskiego zawiera dwanaście rozdziałów. Rozdział pierwszy, zatytułowany: *Zagadnienia wstane* zawiera ogólną charakterystykę *Pięcioksięgu* oraz uzasadnienie jego podziału na pięć ksiąg według kryteriów teologicznych, stylistyczno-lingwistycznych i strukturalnych. Rozdział drugi pod tytułem *Jak powstał Pięcioksiąg* koncentruje się wokół problemu autorstwa i związanych z nim problemów literackich *Pięcioksięgu*. Te ostatnie są analizowane w dwóch grupach: tekstów narratywnych i prawniczych. Zwraca się uwagę na liczne dublety i triplety oraz różnice i sprzeczności w tekstach prawniczych *Pięcioksięgu*. W rozdziale trzecim, który autor zatytułował *Problemy z klasyczną historią źródeł*, przedstawione zostały historia badań naukowych nad *Pięcioksięgiem* oraz problemy, które w ostatnich dziesięcioleciach osłabiły znacznie consensus co do klasycznej,

zaproponowanej przez Wellhausena teorii źródeł. Na wstępie tegoż rozdziału ks. Lemański porusza bardzo istotną kwestię metodologii, którą przyjmuje się w analizie literackiej Pięcioksięgu.

Kolejny etap stanowi omówienie poszczególnych dokumentów (źródeł) rozpoznanych w tekście Pięcioksięgu według klasycznej teorii źródeł ze wskazaniem na problemy i wątpliwości, których klasyczna teoria źródeł nie rozwiązuje. Uzupełnienie stanowi przedstawienie hipotezy dotyczącej tzw. Kodeksu *H*, który według niektórych egzegetów miałby korygować dokument *P*. Rozważania na temat klasycznej teorii źródeł autor kończy próbą przedstawienia pewnych ustaleń i założeń metodologicznych oraz opinii możliwych do przyjęcia dla większości egzegetów.

Rozdział czwarty przedstawia opinię autora na temat powstania obecnej wersji Pięcioksięgu, zwracając szczególną uwagę na główne zawarte w nim teologie oraz okoliczności historyczne determinujące literaturę Izraela. Inspiracją dla autora są opinie współczesnego wybitnego specjalisty w dziedzinie Pięcioksięgu Jeana Marie Ska.

Rozdziały od piątego do dwunastego można by określić jako komentarz egzegetyczny do wybranych kwestii z Pięcioksięgu. Są one następujące: *Prehistoria biblijna, Patriarchowie: Abraham-Izaak, Jakub, Józef syn Jakuba, Mojżesz, Prawo, Historia Balaama oraz Miłość Boga i bliźniego*. Poszczególne tytuły odpowiadają kolejnym rozdziałom publikacji. Autor realizuje zawartą we wstępie do książki obietnicę wykorzystania w egzegezie zarówno metody diachronicznej jak i synchronicznej egzegezy. Analiza egzegetyczna oparta jest na wnikliwej lekturze filologicznej tekstu hebrajskiego, jest osadzona w szerokim kontekście biblijnym oraz często pozabiblijnym, Wysoki poziom merytoryczny komentarza prowadzonego przez autora jest dodatkowo wsparty poprzez dialog z opiniami publikowanymi w najnowszych komentarzach biblijnych. Przejrzystość i syntetyczne przedstawienie kwestii dyskusyjnych jest uderzająca i ułatwia praktyczne wykorzystanie efektów pracy autora.

Publikacja ks. Lemańskiego została przygotowana w sposób bardzo staranny i rzetelny z uwzględnieniem najnowszych osiągnięć badawczych z zakresu egzegezy Pięcioksięgu. Można jednak wskazać na pewną niekonsekwencję dotyczącą relacji tytuł — zawartość publikacji. Właściwie tylko połowa książki odpowiada tytułowi *Pięcioksiąg dzisiaj*. Są to kwestie klasycznej teorii źródeł, jej problemy i próby przezwyciężenia oraz obecny stan badań literackich nad Pięcioksięgiem. Część egzegetyczna, która nie jest kompletnym komentarzem do Pięcioksięgu, nie do końca współbrzmi z tytułem pozycji. Dodatkowo można by postawić zarzut, że tytuł stanowi jakby „worek”, w którym na jednym poziomie umieszcza się wrzuca kwestie typowo teoretyczne oraz wybiórczy komentarz egzegetyczny. Wydaje się to być nie do końca uzasadnione i dlatego tytuł pozycji może wprowadzać w błąd. Tym nie mniej pewna drobna niekonsekwencja metodologiczna nie obniża wartości pozycji, która jest pełna świeżości i kompetencji. Z dużym prawdopodobieństwem nadzieja autora, że „książka ta będzie służyć pomocą w rozbudzeniu zainteresowania Pięcioksięgiem tak u studentów teologii” (s. 57) oraz u zwykłych czytelników, spełni się całkowicie. Niewątpliwie może stać się ciekawą pomocą w pracy dydaktycznej wykładowców zajmujących się tą ciekawą i jakże trudną częścią Biblii.